

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue Özel Sayı 1 (Ekim/October 2023), s. 371-390.
Geliş Tarihi-Received: 07.08.2023
Kabul Tarihi-Accepted: 02.10.2023
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1338746

Türkçede Sezdirim: Duvar Yazıları Örneği

Turkish Implicature: Example of Wallpapers

Sezergül YIKMIŞ*

Öz

Dünya sürekli bir devinim halindedir ve bu devinimin parçalarından biri de iletişimdir. Sosyal bir varlık olan insan, çeşitli kanallar yoluyla çevresiyle sürekli iletişim halindedir. Sözlü olarak eş zamanlı sürdürülen iletişim, yazılı olduğunda devamlılığını hem eş zamanlı hem de art zamanlı olarak sürdürmektedir. Yüzlere yıl öncesinden yazılan bir edebî eser asırlar sonra bile sayısız okura ulaşır ve yazar edebî eser vasıtasıyla okurlarıyla iletişim kurmaya devam eder. Duvar yazıları da bu iletişim yollarından biridir. İnsan eski çağlarda mağara duvarlarına yazdığı yazılarla farkında olmadan diğer insanlarla hem eş zamanlı hem de art zamanlı olarak iletişime geçmiş, hatta anonim günceler tutarak tarihe not düşmüştür. Öyle ki duvarlar ortak iletişim alanları olmuş, belki sosyal baskı belki de erk baskısı yoluyla söyleyemediklerimizi illegal bir yolla kamuya açık alanların duvarlarına yazarak hem kendimizi ifade etme ihtiyacımızı doyummuş hem de duygularımıza ortaklar bularak iletişimimizi devam ettirmeye çalışmışız. Her ne yolla olursa olsun gerçekleşen iletişimin temeli alıcı ve vericinin dış dünyayı iletme ve algılama biçimi üzerine gerçekleşir, kimi zaman ileti yüzey yapıda doğrudan sunulurken kimi zaman da derin yapıya yerleştirilen sezdirimlerden elde edilen çıkarımlarla oluşur. Duyguların açıkça söylen(e)mediği, imanun ya da ifadeleri örtülü olarak söylemenin makbul olduğu toplumlarda sezdirim kullanımı da yaygınlaşmaya başlar. Bu çalışmada bir iletişim yolu olan duvar yazılarındaki sezdirimler üzerinde durulmuştur. Çalışmanın derlem alanı Eskişehir Merkez mahallelerinden tesadüfi örneklem yoluyla elde ettiğimiz duvar yazılarıdır.

Anahtar sözcükler: Sezdirim, edimsel sezdirim, anlatsal sezdirim, konuşmaya dayalı sezdirimler, iş birliği ilkeleri, duvar yazıları.

Abstract

The world is in constant motion and one of the parts of this movement is communication. Man, as a social being, is in constant communication with his environment through various channels. The communication, which was carried out simultaneously orally, continued its continuity in diachronic when it was written. A novel written hundreds of years ago reaches countless readers even after centuries, and the author continues to communicate through his novel. Wallpapers are one of these communication ways. From the moment of his existence, man has unconsciously communicated with the writings he wrote on the walls of the caves, and even wrote down annotations in history by keeping anonymous diaries. So much so that the walls became common areas of communication, and we both satiated our need to express ourselves and tried to continue our communication by finding partners for our feelings, by writing illegally on the walls of public spaces what we could not say through social pressure or power pressure. Whatever the way, the basis of communication takes place on the way the receiver and transmitter transmit and perceive the outside world, sometimes the message is

* Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, e-posta: sezergulykms@yandex.com, ORCID: 0000-0001-5374-1572.

presented directly in the surface structure, and sometimes it is formed by inferring from the implications placed in the deep structure. The use of intuition begins to become widespread in societies where faith is not openly expressed or where it is acceptable to say the expressions implicitly. In this study, the implications of graffiti, which is a way of communication, are emphasized. The corpus area of the study is the wallpapers we obtained through random sampling from the central districts of Eskişehir.

Keywords: Implicature, operant implicature, narrative implicature, conversational implicature, collaboration principles, wallpapers.

Giriş

Paul Grice'nin (1957)¹ araştırmaları sonucu literatüre kazandırılan *sezdirim* (*implicature*), en genel anlamıyla sosyal bir varlık olan insanın sosyal normlardan ötürü iletişim dilini şekillendiren tutumdur. Sezdirimin oluşabilmesi için vericinin iletişim sürecini başlatması gerekir. İletişim başladığı andan itibaren temel gaye vericinin mesajının alıcı tarafından sağlıklı olarak algılanmasıdır. İletişim sırasında vericinin niyeti ile sezdirim başlar. Alıcıyı olumsuz etkileyeceği düşünüldüğü için doğrudan ifade edilemeyen, ima ya da örtmece sonucu dile getirilen durumlar sezdirimi gerçekleştirir. Günay (2007, s. 87), sezdirimi bağımsız olarak tanımlamak yerine iletişimin iki ana unsuru olan gönderici ve alıcının eylemlerini bütün olarak ele alır ve sezdirim ile çıkarımı birlikte değerlendirerek sezdirimi çıkarımın gerçekleşmesi için metne yerleştirilen söylenmemiş veya belirtilmemiş anlamlar olarak açıklar. Anlamlandırma süreci gönderici ve alıcının iş birliğine dayalıdır. Gönderici sözlü ve yazılı kanal yoluyla iletişimi alıcıya gönderir, temel gaye iletişimin alıcı tarafından sağlıklı olarak anlaşılmasıdır. Verici anlamları doğrudan metin içinde iletebildiği gibi sezdirim yoluyla dolaylı ve örtük olarak da sunabilir. Bu durumda alıcı sezdirim cümlelerini çözümleyerek metni anlamlandırma çabası içine girer. Ergüt (2021, s. 370); sezdirimi yüzey yapıda verilmeyen, anlamsal boşluk oluşturan bilgilerin ipuçları verilerek görülmesini sağlama aşaması olarak tanımlar. Bu aşamada alıcıdan dolaylı ya da örtük olarak anlatılanları anlamlandırmak, eksik noktaları metin-içi ve metin-dışı bilgilerle tamamlamak için daha çok zihinsel çaba sarf etmesi beklenir. Örtülü anlatımın bir başka çeşidi olan sezdirim, verici tarafından ifade edilen bir sözce olmaktan öte alıcının düşünceleri söylenenden farklı anlama gelecek şekilde zihninde oluşturma sürecidir ve bu süreçte alıcıyı sürece dahil eden onu zorlayan göndericinin uyguladığı stratejidir. Kurmaca metinleri anlamak için sezdirim yoluyla oluşturulan *örtükleme* stratejisinde gönderici, bilgileri bilinçli olarak eksiltir, dağıtır; alıcı, bilgiler arasında uyum kurabilmek için metni zihninde yeniden üretir; olay ve durumlar arasında düzenlemeler yapar ve okuru yazılma sürecine ortak eder (İkiz, 2021, s. 11; Yazıcı, 2013, s. 93).

Grice (1957, s. 381'den akt. Ergüt, 2022, s. 370), bir sözcükle kastedilmek istenen anlamın vericinin niyetiyle doğru orantılı olduğunu, söylenen ve söylenmek istenen arasındaki ayrımı ancak vericinin niyetini çözmeye ve onunla iş birliği yapmaya gönüllü alıcının çözebileceğini belirtir. Verici ve alıcı farklı kişiler olsa da iletişim sürecinde ortak bir amaç taşırlar ve karşılıklı olarak birbirine bağımlıdırlar (Grice, 1975, s. 48'den akt. Ergüt, 2022, s. 370). Karşılıklı bir süreç dahilinde ortaya çıkan sezdirim temelde verici/konuşur ve alıcı/dinleyici arasındaki dengelerin gözetilmesine dayalı olarak belirir

¹ Grice, H. P. (1957) "Meaning", *Philosophical Review*, 66. adlı çalışması ile alan yazına sezdirim (*implicature*) kavramını kazandırmıştır. 1967 yılında Harvard Üniversitesinde "Logic and Conversation (Mantık ve Konuşma)" adlı konuşmasında da söylenen ile söylenmek istenilenin farkına vurgu yaparak sezdirim kavramının ayırıcı niteliklerinden bahsetmiştir. Bu çalışmanın çevirisi A. Yavuz tarafından yapılmıştır. Yavuz, A. (2022). "Mantık ve Konuşma" Üzerine *Possible: Felsefe Dergisi*, 11(1), 51-70.

ve verici/konuşanın niyetine ve alıcının durumuna göre iğneleme, laf sokma, dolaylı eleştiri, kibarca uyarma ve ironi gibi anlamlar barındırabilir (Demirci, 2020, s. 204).

Yukarıda belirtilen “iletinin alıcı tarafından sağlıklı anlaşılması amacı”nın gerçekleşmesi için alıcının dilde yer alan anlam kalıplarına hâkim olması, verici ile aynı kodları kullanması ya da ipuçlarını yakalaması, bağlam takibini iyi yapabilmesi gerekir. Bunun için iletişim sürecinde mental olarak uyanık olan alıcının akıl yürütme, analitik düşünme gibi zihinsel eylemleri gerçekleştirmesi gerekir. Çünkü sezdirim sırasında verici dil tasarrufuna başvuracağı için her ayrıntının değerlendirilmesi sezdirimin gerçekleşmesi için adeta bir zorunluluk haline gelir. İletişim sırasında doğrudan söylenen öğeler vardır ve üst metin ya da yüzey yapı alıcıya bazı mesajları iletir. Burada asıl gaye derin yapıda yer alan söylenmemiş olanları ya da söylenenlerden hareketle söylenmek isteyip derin yapıda gizlenenleri yüzey yapıya çıkarabilmektir. Aslında bir çözümleme sürecini tetikleyen sezdirim, alıcının kendi yaratım sürecini başlatır. Donmuş ya da kalıp olarak gönderilen bir metinde ya da iletişim sırasında sarf edilen cümlelerde yer alan sezdirim ile metnin yeniden ve yeniden yaratılması için olanak sağlar. Çünkü verici tarafından oluşturulan sezdirim cümleleri ardından gerçekleşen alıcının çıkarımı ile yaratım süreci tamamlanır. Grice (1996, s. 119’dan akt. Ergüt, 2021, s. 374), bu aşamada sezdirilen ve doğrudan söylenen anlamlar arasında alıcı tarafından doldurulması gereken boşluklar olduğundan söz eder. Vericinin iletişim diline yerleştirdiği ipuçlarından alıcının elde ettiği çıkarımlar verici ve alıcı arasındaki uzlaşımın sağlanması ve çatışmanın ortadan kalkması ile sağlanır. Ergüt (2021, s. 373), sezdirim cümleleri ile gerçekleşen çatışmasız iletişimin alıcıda gerçekleşmesi gereken çok sayıda amaç taşıdığını belirtir ve bunlardan bazıları aşağıda sıralandığı gibidir:

- Okuru/alıcıyı çözümleme, iş birliği sürecine dâhil etmek,
- Okurun art alan ve ön bilgilerini devreye sokmak, metne yeni bir kapı aralmasını sağlamak, okuru devamlı muhakeme içine sokmak ve okurun verilmiş olanın da ötesine geçmesine olanak tanımak,
- Heyecan ve merak unsurunu arttırmak, gizemi korumak ve bu yolla okuru anlatılacaklar için güdülemek,
- Saygı, korku, çekinme gibi nedenlerle söylenmekte sakınca görülen bilgileri üstü kapalı ifade ederek alay, ironi, iğneleme, eleştiri içeren düşüncelerin etkisini arttırmak, okurun kendi çabalarıyla keşfetmesini sağlamak,
- Okurun metinde kendinden bir şey bulmasını sağlamak için bazı kilit noktalarını ona tamamlamak, yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek bu yolla hem metne farklı dünyalar açmak hem de okurda zihinsel haz oluşturmak.

Duygusal ve mental olarak alıcıyı harekete geçiren sezdirimler, alıcıya sınırsız bir yetki ve yaratım özgürlüğü kazandırıyor gibi görünse de alıcının da sınırları vardır. Gürgün (2016, s. 1862-1863), bu genişleme sürecini “Belli sınırları olan metinde örtük / sezdirimsel anlatımda okur hayal dünyasının sınırsız olduğunu düşünür. Metni anlamlandırmakta özgür olan okur, öznel değerlendirmelerini de çözüm sürecine dâhil ettiğinden metin, her okumada farklı şekilde üretilecektir. Farklı hayal dünyalarına yelken açan metnin yeniden yaratılma süreci, hiçbir zaman tam olarak bitmeyecektir. Metin, somut anlamıyla sınırlandırılmayan belirsizlikler içerdiğinden her okumada kendini aşarak okura sonsuz bir yapı sunacaktır.” şeklinde ifade eder. Burada dikkat edilmesi gereken bu sonsuz yapı, kendi içinde denetimli bir özgürlüğe sahiptir ve bu özgürlük, zihnin sınırlarını alabildiğine kullanmak ve her çıkarımı ifade etmek değildir. Alıcının verici ile sahip olduğu müştereklere, iletişim kodlarına, izleğin şekillenmesini sağlayan tarihî sürece, iletişimin taraflarını bir araya getiren bağlamın gereklerine sadakat

gibi durumlara riayet etmesi gerekir. Her iletişimin sezdirim barındırmayacağı da bir diğer husustur. Alıcının duyduklarını bireysel düşüncelerine ve ön bilgilerine göre yorumlaması, vericinin sezdirim yapmaya niyeti olmamasına rağmen bazen bir şeyler ima ediyor şeklinde algılanmasına neden olabilir (Elnur, 2015, s. 18). Ortaya çıkan yanlış algılama sağlıklı iletişime engel olur Grice'nin de belirttiği gibi bağlama dayalı ifadenin kapsamlı şekilde anlaşılması için sezdirilen, kastedilen ana niyetin farkına varılması gerekir.

Değerlendirmelerden de anlaşıldığı üzere gönderici ve alıcı iş birliğinden doğan ve iletişim esnasında gerçekleşen sezdirim, sıradan bir zihinsel çıkarım olmayıp kendi içinde belirli kuralları olan bir iletişim sürecidir. Yılmaz (2020, s. 56-57) sezdirimin temel özelliklerini şöyle sıralar:

- i. Sezdirim, bağlam ya da sözcüleme durumundan çıkarılır.
- ii. Sezdirimde mantıksal akıl yürütme vardır.
- iii. Sezdirimde anlamsal ipuçları dikkate alınır.
- iv. Muhatapın bilgi alt yapısı sezdirimde ön plana çıkar.
- v. Konuşucu anlamı ile cümle anlamı arasında tutarsızlıklar olabilir.

1. Sezdirim sınıflandırması

Palmer'in (2001)² kiplik sınıflandırmasını yeniden düzenleyen Kamacı Gencer (2020, s. 145) sezdirimsel bilgiyi, oluşturduğu sınıflandırmada bilgi kipliğinin alt başlıklarına eklemiştir. Sezdirim konusu dil çalışmaları özelinde değerlendirildiğinde sezdirime edimbilim ve metindilbilim çalışmalarında rastlandığını belirten Akboğa (2022, s. 793), alanda yer alan çalışmaları değerlendirdikten sonra ortak ve farklı görüşler doğrultusunda sezdirimin edimsel ve anlatsal olmak üzere iki farklı boyutta gerçekleştiğini belirtir ve tasnifini şu doğrultuda yapar:

1.1. Edimsel Sezdirim

20. yüzyılda yapılan çalışmaların geleneksel model ile alıcı ve verici arasındaki bildirişim sürecini çözmekte yetersiz olduğu görülmüştür. Geleneksel modelde düşüncenin doğrudan aktarımı söz konusudur. Ancak Grice'nin (1975, s. 43'ten akt. Akboğa, 2022, s. 793) çalışmaları ile bu görüşe alternatif olacak farklı bir model ortaya çıkar. Çıkarımsal model olarak adlandırılacak bu yöntemde göre bildirişimin sağlanması basit bir kodlama/kod çözme işleminden çok daha fazlasıdır. Burada konuşurun iletildiği şey, belirli bir anlamı iletme niyetinin kanıtıdır. Dinleyici bu kanıtlara sahip olduktan sonra belirli aşamalardan geçerek konuşurun niyetine çıkarım yoluyla ulaşır. Açık bir kodlama ve kod çözme sürecinden sonra belirli ilkeler vasıtasıyla çözülmesi gereken örtük bir çıkarım süreci gelir. Grice tarafından oluşturulan bu modelde konuşurun kastettiğinin, konuşur tarafından kullanılan cümlenin işaret ettiğinden farklı olduğu iddia edilmiş ve bu iki anlam sistemli bir biçimde birbirlerinden ayırmaya çalışılmıştır. Bu iki anlamdan ilki kullanılan cümlenin uzlaşımsal (geleneksel) anlamını, ikincisi aynı cümle aracılığıyla konuşurun ima ettiği anlamı karşılar.

Geleneksel/Uzlaşımsal Sezdirim (conventional implicature): Konuşucunun dilsel özellikler sayesinde ortaya çıkarmaya çalıştığı örtük anlamları içeren sezdirimdir. Sözcükler gerçek anlamlarıyla kullanılır. Dilde yerleşik ve genel olan sezdirim türüdür.

² Bahsi geçen çalışma Palmer'in *Mood and Modality (Second Edition)* adlı çalışmasıdır. Palmer, F.R. (2001). *Mood and Modality (Second Edition)*. Cambridge: Cambridge University Press.

Burada önemli olan doğruluk koşuludur. Geleneksel sezdirimde doğruluk koşulu bulunmaz. Söylenmek istenilen şey kullanılan sözcüklerin herkes tarafından kabul gören anlamlarından ortaya çıkar (İkiz, 2021, s. 14). Yılmaz (2020, s. 55), uzlaşımsal sezdirimi yalnızca belirli sözlüksel ögelere ya da ifadelere uzlaşım çerçevesinde dayanan, doğruluk koşulu gerektirmeyen çıkarımlar olarak ifade eder.

Konuşmaya Dayalı Sezdirim (conversational implicature): Konuşma esnasında konuşucunun ifade ettiği başka bir deyişle dile yansıtılan anlam ile dile yansıtılmayan ve konuşucunun kastettiği anlam ortaya çıkmaktadır. Konuşma esnasında bu durum doğrudan yanıt verilmeyerek başka bir duruma yönlendirilmesi ile ya da dinleyici alıcı arasındaki zıtlık yaratma durumu ile örneğin istemediğini söylemek yerine neyi istemediğini ifade eden bir kullanımla sağlanabilir. Konuşmaya dayalı sezdirimde; sezdirim sözcenin bağlamı aracılığıyla oluşturulur. Konuşma sezdirimi ilkesi, konuşmaya katılanların gerektiğinde ve amacına uygun katkıda bulunmasını önerir ve alt ilkeler çerçevesinde iletişimi açıklamaya çalışır. Konuşmaya dayalı sezdirim, konuşmacının iş birliği kurallarından birini ya da birkaçını ihlal etmesi ile ortaya çıkar. Konuşmaya dayalı sezdirimde, dil içi bağlam yanında dil dışı bağlam da rol oynar; konuşucu söylediğinden daha fazla şey ifade ederken, muhatap bu söylenenden konuşucuyla olan ilişkisi, dünya bilgisi, içinde bulunulan koşullar vb. etkenlere dayanarak çıkarımda bulunur (Çürük, 2014, s. 15).

Grice (1975, s. 47'ten akt. Akboğa, 2022, s. 794-795); insanların etkili, sağlıklı bir bildirişim gerçekleştirebilmesi için temelde iş birliği ilkesine bağlı olmak üzere onu takip eden alt ilkelere uyulmasını gerekli görür ve bu ilkeleri şu şekilde açıklar:

- İş Birliği İlkesi (Cooperative Principle) Konuşmaya dayalı katkınızı, konuşma gerçekleştiği aşamada, dâhil olduğunuz diyalogun kabul edilen amacı veya yönü gereğince yapın.

- Nitelik Alt İlkesi (Maxim of Quality): İfade kanıtla dayalı ve doğru olmalıdır, değilse söylenmemelidir.

- Nicelik Alt İlkesi (Maxim of Quantity): Katkınız gerektiği kadar bilgilendirici olsun, katkınız gerekenden daha bilgilendirici olmasın.

- Bağintı Alt İlkesi (Maxim of Relation): Katkınız konuyla bağıntılı olsun.

- Tarz Alt İlkesi (Maxim of Manner): İfadeniz anlaşılabilir olmasın, belirsiz olmasın, kısa ve öz olun (Gereksiz laf kalabalığından kaçın); düzenli, sistemli olun.

Diñçer Bahadır (2022), bu ilkelerin ne derece ihlal edildiğini Şeyyâd Hamza'ya ait *Yûsuf u Zelîhâ* mesnevisi üzerinde incelemiş ve burada gerçekleşen iletişimi, "konuşma eylemi"ni oyun metaforu üzerinden açıklamış ve oyuncuların bu dört kurala uygun biçimde hareket etmeleri gerektiğini belirtmiş. Bu kurallara uyulmaması söz konusu olduğunda ilkeler bilerek ya da bilmeyerek ihlal edildiğinde sezdirimlerin ortaya çıktığını belirtmiştir. Bu ilkeler, bazı zamanlarda çığnenir; ilkelerin çığnenmesi karşılıklı konuşma anında anlama yeni anlam katan, anlamı değiştiren, derinden sarsan ve yok eden etkidir. Alıcıyla verici arasında iletişimi sağlamak için gerekli çaba gösterilmezse konuşma kuralları ihlal edilmiş olur (Tüfekçi Can, 2015, s. 104). Sezdirim, açıkça söylenmeyen ancak iş birliği ilkelerinin belli bir şekilde kullanılması ya da birinin çığnenmesi sonucu ortaya çıkan örtük anlamlardır. Bir söylem niteliğinde olan bu ifadelerde ifade edilenlerin edilmeyenler olduğundan hareketle çıkarımda bulunmaya başlayan dinleyici dil içi bağlama dayalı bilgisi, dünya görüşü, art alan bilgisi, bireysel özellikleri, bağlam ve konuya hakimiyeti ile devreye girer ve çıkarımlarını elde eder.

1.2. Anlatsal Sezdirim

Anlatsal sezdirim, anlatıcının bilgiyi iletme biçimlerinin incelenmesiyle ortaya çıkmıştır. Çalışma alanı olarak tek tek cümleleri değil cümleden büyük birlik ve bu birimlerin oluşmasıyla oluşan metinleri bir bütünlük içinde ele almaktadır. Sezdirim, iki farklı şekilde tasnif edilmiş olsa da her birinde söylenenin ötesine geçme durumu söz konusudur. Anlatsal sezdirimler, anlatıcının dolaylı bir şekilde iletmeyi tercih ettiği örtük bilgilerdir ve dilsel göstergelerin uzlaşım sal anlamlarından faydalanılır. Okuyucunun sezdirimlere metin içi bağlamsal bütünlüğü kullanarak ulaşması istenir. Bağlam takibini çok iyi yapan okuyucu metinde yer alan parçaları birleştirir ya da anlatıcının ipuçlarını yakalar. Çünkü Üstünova (2017, s. 393) vericinin bilgi iletme konusunda kelimelerden tasarruf ettiğini, her yeni bilgiyi cömertçe sunmadığını ifade eder. Ayrıca her cümlede sunulan bilgi daha sonra sunulacak bilgilere zemin hazırlamaktadır. Böylece eski bilgiyle yeni bilginin harmanlanması yoluyla bir bildirim gerçekleştirilir. Anlatsal sezdirimler, edimsel sezdirimlerden farklı yapıya sahiptir çünkü bir anlatı sırasında anlatıcı tarafından sürekli bilgilendirme olur burada alıcıya düşen bilgiler arasındaki bağlantının sağlıklı yapılması ya da bilgi ağından sağlıklı faydalanmaktır. Üstünova (2018, s. 8), çıkarım ve sezdirimin kendisini cümleden büyük birim içinde hissettirebileceğini ifade ederek sezdirimle ilgili cevaba ulaşabilmek için metin içi bağlamsal bilgi ağına işaret eder. Anlatsal sezdirimlerdeki bir diğer fark da vericinin metni oluştururken hissettiği estetik kaygıdır. Bu estetik kaygının ardına gizlenen bilgi, alıcının art alan bilgisini harekete geçirmesiyle ortaya çıkar. Burada bağlam anlatıcının kurguladığı dünyanın gerçekleriyle oluşur. Anlatıcı fantastik bir alemde ya da postmodern romanlarda olduğu gibi sınırları tasavvur edilemeyen bir zaman çizgisinde sezdirimlerini sunmayı tercih edebilir. Burada bütün mesaj vericinin alıcıyı harekete geçirme adına metin dokusuna yerleştirdiği bilgi ağı vasıtasıyla anlatıcıya geçer.

2. Duvar Yazılarında Sezdirim

Duvar yazıları insanların olaylar ve durumlar karşısında ben buradayım diyebilmek ve tarihe not düşmek amacıyla tuttıkları anonim güncelerdir. Günümüzdeki şekliyle duvar yazıları ilk defa 1970 yılında New York'ta görülmüştür. Yunan Demetrius'un, kendi ifadesiyle can sıkıntısından, duvara isminin kısaltması olan Taki ve adres numarası olan 183'ü yazmasının ardından duvar yazıları gündeme gelmiştir (Balkır ve Kuru, 2016, s. 1647). Emecan (2007, s. 157); çağdaş atasözleri olarak adlandırdığı duvar yazılarının, söyleyecek düşüncesi ya da duygusu olup da söyleyemeyen sokaktaki insanın ya da yaşadığı çevreyle yeterli ve doğru bir iletişim kuramayan gençlerin toplumun yerleşik değer yargılarını sorgulama şekli olduğunu belirtir. Paleolitik dönemden beri kullanılan duvarlar; mağara resimlerinden, duvar yazılarına ve kaligrafik değer taşıyan graffiteye evrilen bir gelişime tanıklık etmiş ve yazının bulunmasıyla birlikte kendini yazıyla ifade etmek isteyen insanların mekânı olmuştur.

Karakaş (2018, s. 1118), duvarlardaki bu evrilmeye birlikte duvar yazılarının nedensiz ve işlevsiz olmadığını, gereklilikleri ve talepleri olan bu yazıların bir duyuru niteliği taşıdığını, bununla birlikte gündelik insan hayatının dinamik yönünü açığa çıkaran, bir anlamda onu açıklayan bir toplumsal etkinlik olduğunu belirtir. Çünkü doğduğu andan itibaren bir inşa süreci içine giren birey; toplumu tanıma, anlama, beklenti içine girme, sorgulama, kabullenme gibi eylemlerle bu süreci tamamlamaya çalışır. Bu esnada ona katkı sağlayan en önemli unsurlardan biri dil ve onun sembollerle kalıplara dökülmüş hali olan yazıdır. Fransız İhtilali ve ardından yaşananlar bunun en etkili örneklerindedir. Fransız İhtilali'nin dinamiğini iletişime geçen bireylerin oluşturduğu kolektif bilinç ve bu bilinçlenme sürecinden sonra harekete geçen insanlar oluşturur. Toplum harekete geçiren, toplumsal sorunları dile getiren, kolektif bilinci

oluşturan sözlü ve yazılı dil yüzyıllardır insanoğlunun elindeki en önemli güçtür. Fransız İhtilali'nden sonra bu gücün birçok şeyi mümkün kılabileceği algılanmış ve bu algı dünyanın kelime hafızasına yeni bir kavram olan "ideolojiyi" yerleştirmiştir. "İdée" (düşünce, kanı, inanış) sözcüğünden "idéologie" kavramını oluşturan Fransız filozof Destutt de Tracy (1754-1836) bu kavramı ilk defa 1796 yılında bilinçli düşünce ve fikirlerin kaynaklarını açığa çıkarmak anlamına gelecek şekilde içinde tarafsızlık barındıran bir terim olarak kullanmış fakat terim; zamanla tarafsızlığını, bir bilim dalının adı olma kimliğini yitirmiştir. Terimin tarafsızlığını yitirmesinin ardından Eagleton, ideolojiyi toplumdaki belirli kesimlerin çıkarlarını koruyan aldatıcı bir düzen olarak tanımlamıştır (Sucu, 2012, s. 31). İdeolojinin çok katmanlı bir kavram olması ve hakkında sayısız görüş barındırmasından kaynaklı alanda kabul gören bir tanımı bulunmamaktadır ve kesin bir şey söylenememesinin yanında örtülü bir tehlikesi olduğu gerçeği de yadsınamaz. Birey çevresinden duyduklarını, izlediklerini ve okuduklarını yorumlayarak kendi ideolojisini oluşturur ve bu içinde bulunduğu toplumun ideolojisine karşı bir ideoloji de olabilir, bunu bazen söyleyerek bazen de yazarak kelimelere döker. Bu ihtiyacın ortaya çıktığı zamanlarda duvar yazıları duygu ve düşüncelerin dile getirilmesinde tercih edilen yollardan biri olmuştur. İdeolojik tavır duvar yazılarında dile getirilen unsurlardan biri olmakla beraber, toplumun sosyoekonomik tavrını, duygusal direnişini ve değer yargılarını da duvar yazılarında görmekteyiz. Adeta bir şehrin, mahallenin bir sokağın isimsiz, anonim kayıtları olan duvar yazılarının kamusal alana yazılıyor olması yazıların daha çok kişi tarafından okunabilmesini sağlar. Gönderici(ler) ve alıcı(lar)ın bulunduğu sokakların duvarlarında yer alan duvar yazıları yüzlerce kişi tarafından okunmakta ve her okunduğunda yüzlerce söylemin oluşmaktadır. Duvar yazılarının söylem niteliğinde olmasının nedeni Sözen'in (2014, s. 11) söylem tanımında da belirttiği gibi içinde düzenlilikler, çelişkiler, kıskırtmalar, mücadeleler, baskı, açığa çıkma, özgürleşme, müzakere, uyum, çatışma vs. gibi birtakım sosyal durumları barındırmasıdır. Duvar yazılarında yer alan söylemler incelediğinde bireyin kendisiyle, sosyal çevresiyle, erkle olan iletişimi, çatışma ya da uyum içinde olma durumu ile ilgili veriler barındırdığı görülür. Bir mahallenin duvarına baktığınızda hem toplumsal hem siyasi hem psikolojik hem de dil bilimsel sayısız veri elde etmek aslında bir söylem olan duvar yazılarının doğası gereğidir. Bu durum söylemin, sadece dilbilimin geleneksel öğeleri ile sınırlı olmamasından; sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik alanlar gibi alanlarla etkileşim içinde olan çok katmanlı bir yapıda olmasından kaynaklanır (Sözen, 2014, s. 18).

Duvar yazılarını anlamak, onları klasik dil bilgisi yöntemleri kullanarak yapılacak çözümlemeyle mümkün değildir. Duvar yazısındaki iletilerin çözümü için yüzey yapının ötesine geçmek gerekir. Sadece metin değil gönderici ve alıcı düzleminde de etkili olan kültürel dokuların da dikkate alınması, metni anlamlandırma açısından fayda sağlayabilir. Verici ve alıcı düzleminde duvar yazılarında sıklıkla konuşurun sesi duyulur ve bu ses söylemi ile sokaktan geçenlerle temas kurar. Bu yolla gerçekleşen iletişimde temel eğilim iletinin kısa ve çarpıcı olmasıdır. Yürüme anında karşılaşılabilecek bir yazıda ifadeler tek cümle, tek kelimedenden oluştuğu gibi tamamlanmamış cümlelerden hatta tek harften de oluşabilir. Duvar yazılarının kısa olması bir zorunluluktur fakat asıl zorunluluk anlamın iletilde çarpıcı biçimde sunulmasıdır. Bunu da sağlayan yapılar söz sanatları, sapmalar, çok iyi bilinen şarkı sözleri ya da şiir parçalarının metinlerarasılık bağlamında kullanılması, örtük anlatımlar ya da ima diyeceğimiz sezdirimlerdir. Bu çalışmada genel hatlarıyla tanım ve tasnifi üzerinde durulan sezdirimin duvar yazılarındaki işaretleyicilerinin neler olduğu Eskişehir örneği üzerinden betimlenmeye çalışıldı. Örneklem alanı Eskişehir'de yer alan merkez mahallelerden tesadüfi olarak derlenen duvar yazılarıdır. Çalışmada sekiz farklı mahalleden toplam on altı duvar yazısı incelendi. Araştırmaya konu olan duvar yazıları iş birliği ilkelerinin durumuna göre

değerlendirildi fakat Ergüt Grice'nin aksine sezdirim cümlelerinin dört sezdirim cümlesi ile sınırlı olamayacağını ifade ederek çalışmasında sezdirim cümlelerini yeniden sınıflandırmıştır. Bu bağlamda iş birliği ilkelerine değinilmekle beraber duvar yazıları Ergüt'ün (2022, s. 377) "Sezdirim Cümleri Tasnifi"ne göre incelendi:

Tablo 1. Sezdirim cümleleri tasnifi

Sezdirim Cümleleri	Uzlaşma Dayalı Sezdirim
	Konuşma Sezdirimi
	Genel Konuşma Sezdirimi
	Özel Konuşma Sezdirimi
	Bağlamaya Dayalı Sezdirim
	Sözcüksel Sezdirim
	Örtük Sezdirim
	Dolaylı Sezdirim
	Önsezdirim,
	Artsezdirim,
	Nitelik Sezdirimi
	Nicelik Sezdirimi
	Bağıntı İçerin/İlişkili Sezdirim
	Tarz Sezdirimi
	Uyumsuz Sezdirim
	Anlamsal Sezdirim
	Standart Sezdirim
	Güçlü Sezdirim
	Zayıf Sezdirim

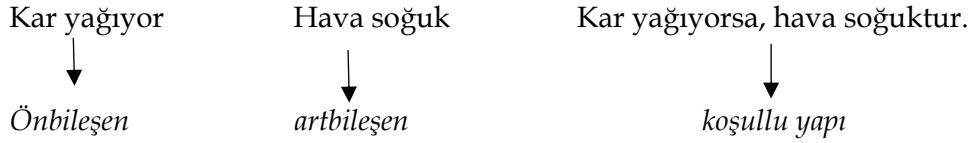
2.1. Uzlaşma Dayalı Sezdirim Örnekleri

Uzlaşma dayalı sezdirim cümlelerinde verici, dilsel özellikleri devreye sokarak ortaya bağlama gerek duymaksızın herkesçe aynı anlaşılan, herkesçe kabul gören bir örtük anlam çıkarmayı amaçlar. Sıklıkla kullanılan bu sezdirim türünde önemli olan, doğruluk koşuludur (İkiz, 2021, s. 14; İmer vd., 2011, s. 251). Uzlaşma dayalı sezdirimler, konuşma sezdirimleri gibi bağlama göre değerlendirilmez; sezdirimin verildiği bağlamda ortaya çıkar (Yavuz, 2018, s. 15).

Resim 1. "Adam olana her zaman kapımız açık." Çamlıca Mah.

"Adam olana her zaman kapımız açık." duvar yazısı yüzey yapıda koşul bildiren bir yapıya sahiptir: "Adamsa kapımız açık." Özgen (2022, s. 108), sezdirim cümlelerinin yapısının bu sistematik üzerine kurulu olduğunu belirtir ve sezdirim ilişkisinin iki farklı önerme arasındaki tek yönlü gerektirim ilişkisinden doğduğunu, bu yolla oluşan birleşik önermelerin doğal dilde koşullu yapılarla karşılandığını belirtir ve koşul bölümünü *önbileşen*, sonuç bölümünü *artbileşen* olarak adlandırır.

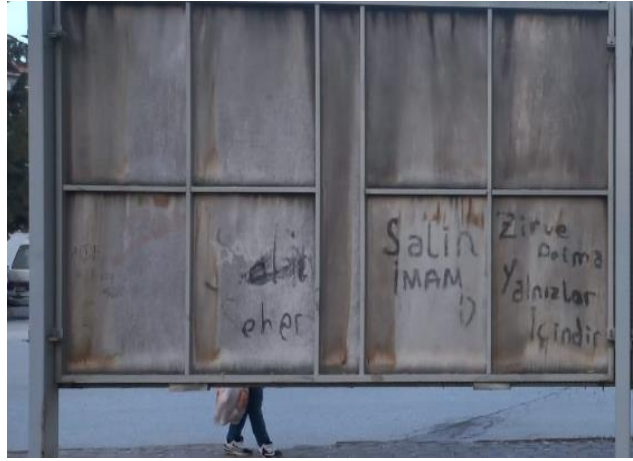
Önbileşen [p] ile artbileşen [q] ile ifade edildiğinde p → q koşullu yapısında yer alan → simgesi de sezdirimi ifade eder bu durumda sezdirimin tek yönlü olduğu q → p'ye olamayacağı da görülür yani "Kar yağıyorsa hava soğuktur" ≠ "Hava soğuksa kar yağar" şeklinde olamaz.

Örnek cümlede önbileşen (koşul) *adamsa* → artbileşen (sonuç) *kapı açıktır* ve sezdirim tek yönlüdür yani *kapının açık olması adam olduğunu* göstermez. Derin yapıda bu cümle karşıtlık bağlaçları ile "Ama sen adam olmadın bu kapıdan giremezsin." şeklinde bağlanabilir. Şart olmadan bu durumun gerçekleşmeyeceği sezdirildiği gibi başka bir ihtimalin de olmadığı *her zaman* belirteci ile sezdirilmektedir. Vericinin tercih ettiği koşaç cümlesi de bu sezdirimi sağlamlaştırmaktadır, koşaç cümlelerinde yer alan yüklemelerde zamanı yansıttığı ve günümüzde düşmüş olduğu düşünülen süreklilik görünüşüne sahip olan {-Dır} biçimbirimi bununla birlikte kesinlik bildirmektedir (Sebzecioglu, 2016, s. 255). Çünkü uzlaşımaya dayalı sezdirimler, etkisizleştirilemeyen bir başka deyişle başka bir ihtimalin söz konusu olmadığı sezdirimlerdir. Duvar yazılarında sıklıkla tercih edilen sezdirim türü uzlaşımaya dayalı sezdirimdir. Çünkü verici duvarı okuyan her alıcının o ifadeden zorlanmadan ve genel geçer bir hüküm çıkarmasını istemektedir. Ayrıca duvar yazısının aslına baktığımızda yazıda harf seçiminde *sapmalar* olduğu görülmektedir. Kimi yerlerde küçük harf kullanılır iken kimi yerlerde de büyük harfler tercih edilmiştir: *Adam* sözcüğünde yer alan *D* harfi ve *her zaman* sözcüğünün büyük yazılması da sezdirimdeki etkisizleştirilemeyen, başka bir ihtimalin olmadığı hususlardır ve verici özellikle bu hususlara dikkat çekmiştir.

Resim 2. İz bırakanlar unutulmaz. Çamlıca Mah.

"İz bırakanlar unutulmaz." duvar yazısı da önbileşen ve artbileşen parçalarından oluşmaktadır. Derin yapıda verilen sezdirim "Unutulmak istemiyorsan iz bırakmalısın." ya da "İz bırakırsan unutulmazsın." dır. Verici unutulma- eyleminin gerçekleşmesi için iz bırakmayı zorunlu kıldığı gibi başka bir ihtimalin varlığını da ortadan kaldırmaktadır ve bunu {-mAz} geniş zaman olumsuz biçimbiriminin cümleye kattığı süreklilik görünüşü ile sağlar.

Resim 3. Zirve daima yalnızlar içindir. Batıkent Mah.

“Zirve daima yalnızlar içindir.” verici bu cümlede birden fazla sezdirimde bulunmaktadır. Bunlardan ilki, “Zirvede olduğunda yanında kimse olmaz, zirveyi hedefliyorsan sonrasında yalnız kalacağını göze almalısın.” diğer sezdirim ise “Başarılı olduğunda yalnız kalacaksın.”dır. Yüklemde yer alan {-Dır} biçimbirimi yüklemi özneye geniş zaman işlevi ile bağlayarak süreklilik anlamı kattığı için cümlede yer alan sezdirimler bütün zamanları içine alan bir hüküm niteliğindedir ve verici bu kullanım ile mevcut durumu bir yer ya da zaman dilimi ile sınırlamayıp bu yargıyı bir bağlama tabi kılmamıştır. Aydın (2016, s. 1721) dil bilgisel zamanın her ne kadar eklerle sunulan zaman olsa da eklerin zaman kavramını açık biçimde anlatmak için her zaman yeterli olmadığını belirtir ve çalışmasında zaman belirteçlerini işaretleyicilerden biri olarak alır. Zaman belirteçleri, zaman eklerinin somut zamanı vermede tek başına yetersiz olduğu durumlarda yüklemle zaman ilişkisine giren dil birimleridir. Cümlede kullanılan *daima* belirteci bu bağlamda tüm zamanları içine alacak bir zaman dilimine işaret etmektedir.

Resim 4. Elbet her gidenin yeri dolar. Sümer Mah.

“Elbet her gidenin yeri dolar.” duvar yazısında verici “terk edilen insanları teskin etmek amacıyla bu terk edilmiş zamanla unutulacağını” sezdirme istemiştir. Cümlelerin yüklemde tercih edilen {-Ar} geniş zaman biçimbirimi bu cümlede süreklilik görünüşü işleviyle kullanılmıştır. Herhangi bir zaman diliminde bu duvar yazısı ile karşılaşan her kişi için bu duvar yazısı aynı sezdirimi taşımaktadır. Yine cümlede tercih edilen *elbet* belirteci de cümlede yer alan sezdirimin nihai sonuç olduğu mesajını pekiştirmektedir.

2.2. Konuşma Sezdirimi Örnekleri

2.1.1. Nitelik Sezdirimi Cümleleri

Vericinin bilinçli olarak oluşturduğu yeterli delilden yoksun, eksik ve yanlış ya da tutarlı olmayan bilginin verilmesi, nitelik ilkesinin ihlal edilmesine ve nitelik sezdirimine sebebiyet verir. Burada alıcı, söylenene değil; kastedilene odaklanır ve birbirinden tamamen farklı anlamlar yansıtan bu kullanımlar, söylenenden daha fazla anlam yansıtır (Ergüt, 2022, s. 435). Çürük'e (2014, s. 22) göre sezdirim, ironi içerebilir. Bu durumda söylenen ve söylenmek istenen arasında örtük şekilde bir karşıtlık vardır ve nitelik ilkesinin ihlaliyle asıl amaçlanan eleştiri, uyarı veya alıcı ile alay etmektir.

Resim 5. Aklımdasın diyen balıklar, ömrümsün diyen kelebekler gördüm. Yenikent Mah.

"Aklımdasın diyen balıklar, ömrümsün diyen kelebekler gördüm." Verici alıcıya etrafındakilerin vefasız olduğunu ve onu unuttuklarını sezdirmek istemiştir. Bu ironi balık ve kelebek benzetmeleriyle yapılmıştır. *Balık* halk arasında genel kabul açısından hafızası zayıf insanları temsil eder ve çabuk unutanlar için "balık hafızalı" ifadesi kullanılır. *Kelebeklerle* ilgili genel kanı ise ömürlerinin kısa olduğudur. Verici akılda ve ömürde yer etme açısından yaşadığı olumsuzluğu yani vefasızlığı örtük bir karşıtlık ile sezdirmeye çalışmıştır. Bir diğer sezdirim ise ona bunu yaşatanların bilinçli olması sebebiyle onlara karşı eleştirel yaklaşımdır.

Resim 6. Aşk oyuncak olsaydı ilk seninle oynarım. Batıkent Mah.

"Aşk oyuncak olsaydı ilk seninle oynarım." duvar yazısı vericinin ne söylediğinden ziyade tercih ettiği sözcüklerle ne anlatmak istediğine odaklanılması gereken bir cümledir. Cümleden çıkacak sezdirim: Verici, *ben* konumundaki özne tarafından aşkı bir oyuncak olarak tasavvur edip oyun arkadaşı olarak *sen*'i tercih etmektedir. *İlk* belirtecini de kullanarak *sen*'in özel, vazgeçilmez, değerli olduğu sezdirilmek istenmiştir. Bununla birlikte alt metinde oyun arkadaşı olarak *sen* seçilen durumunda olduğu için onu etkisiz de bırakmakta iradenin kendisinde olduğu sezdirimini de vermektedir. Bir diğer sezdirim

ise yergi ya da alay gibi olumsuz duygu değeri barındıran *seninle oyna-* ifadesinin sezdirimidir. “*Seninle oynarım.*” ifadesinde tıpkı *arabayla oyna-* ya da *topla oyna-* kullanımlarında olduğu gibi *sen* nesne konumunda başkası tarafından kullanılan araç gibi sezdirilmiştir. İlk belirteci ile {-Ar} geniş zaman biçimbiriminin birlikte kullanımı da kararındaki bu kesinliği artırmaktadır. Bu duvar yazısında dikkat çeken bir diğer husus ise iki cümle arasındaki kip uyumsuzluğudur. Duvar yazılarının sıklıkla gece ve hızlı yazılması yazım ve noktalamaya dikkat etme konusunda vericinin titiz davranabilmesi önündeki engellerdendir. Çünkü son kelimeye eklenecek bir “D” harfi ile kip uyumsuzluğu ortadan kalkmaktadır. Eğer kip uyumsuzluğu bilinçli bir kullanım ise bu kullanım vericinin dil bilgisi kurallarına hakimiyeti konusunda eksik olduğu hakkında bilgi vermekle birlikte hâlâ umudu olduğunu sezdirimini aktarmak adına {-DI} geçmiş zaman biçimbirimini bilinçli olarak kullanmış olma ihtimali de göz ardı edilemeyecek bir husustur.

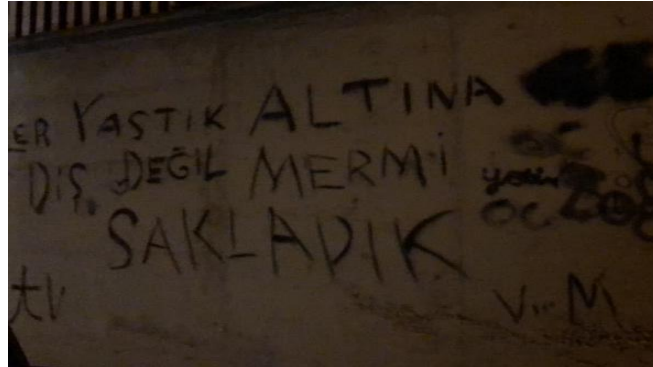
2.1.3. Tarz Sezdirimi Cümleleri

Vericinin alıcıyı çözümleme sürecine dahil etmek için her bilgiyi açıkça söylemediği, belirsizliklerin olduğu ve kapalı bir anlatımın, anlamsal boşlukların yer aldığı sezdirimlerdir.

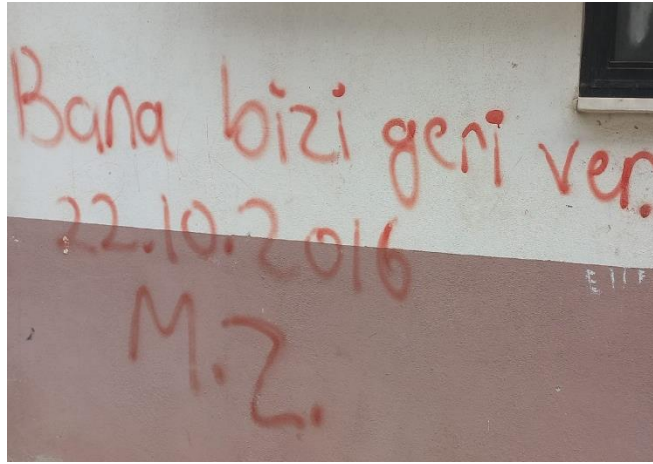
Resim 7. Tek isteğim Güneş’in batıdan doğması. Çamlıca Mah.

“*Tek istediğim Güneş’in batıdan doğması.*” bu duvar yazısında yer alan *güneşin batıdan doğması* ifadesi ile verici kıyametin kopmasını isteyecek kadar kendisini sona yakın hisseden bir ruh hali içindedir. Umutsuz ve mutsuz olduğunu sezdirmek istemektedir. Bir diğer sezdirim ise etrafındaki her şeyin yok olmasını istemektedir. Cümleye yazım ve noktalama açısından baktığımızda dikkat çeken husus *güneş* kelimesi ve ondan sonra gelen tüm kelimeler büyük yazılmıştır, verici vurgu amaçlı böyle bir kullanım tercih etmiş olabilir. Bununla beraber güneş kelimesinin terim olma durumundan kaynaklı büyük harfle yazılması kuralına vericinin riayet ettiği de görülmektedir. Çünkü adın ardından gelen işletimlik eki de kural gereği kesme işareti ile ayrılmıştır. Bu kullanım bir cümle özelinde de olsa vericinin dil kurallarına hâkim olduğu çıkarımına varmamızı sağlamaktadır.

Resim 8. Bizler yastık altına diş değil mermi sakladık. Yenikent Mah.

“Bizler yastık altına dış değil mermi sakladık.” verici burada zorlu bir hayatın içinde yer alan bir grubun var olduğunu sezdirmek istemektedir. Biz zamiri ile sayıca bir çokluk sezdirilirken dış ve mermi arasındaki anlamsal tezattan da faydalanılmıştır. Dış doğum ve büyümeyi temsil ederken mermi ölümü, zorlu ya da illegal bir hayatı temsil etmektedir. Yastık altına dış saklama ifadesiyle de *dış perisi* inanışına bir gönderim yapılarak rahat yataklarında uyuyan insanlar olmadıkları sezdirilmek istenmiştir. Vericinin alıcıda uyandırmak istediği asıl sezdirim ise *biz* olarak belirttikleri özne topluluğunun içine doğdukları o zorlu hayatın onları güçlü yaptığıdır. Bu duvar yazısında yer alan sezdirim gücünü doğum ve ölüm zıtlığından almaktadır. Verici zıt yapıları art arda vererek öncelenmiş gibi görünen ilk ögeyi etkisiz hale getirir. Bu durum alıcı, dinleyici ya da okuyucuyu şoka uğratar; sonuçta ilk öge ile getirilen anlam, zıt ikinci öge tarafından silinir gider (Özünlü, 2001, s. 53). Akılda kalan mermi dışın varlığını silerek vericinin ölüm ya da öldürme sezdiriminde bulunmasını sağlamıştır.

Resim 9. Bana bizi geri ver. Şirintepe Mah.

Bana bizi geri ver, duvar yazısında ise cümle yapısı “Bana kalem geri ver.” cümlesindekiyle aynı yapı özelliğine sahiptir. Lakin öznenin (sen) hem özne hem nesne konumunda olması, vericinin eylemden etkilenen olması alıcıyı cümleyi anlama konusunda bilişsel bir gayrete yöneltmektedir. Bizi ver diyerek kendi varlık bilincinin eksik olduğu fakat sadece kendi varlığını istemeyip *sen* ile tamam hissettiği için *biz* olarak istediğinin sezdiriminde bulunan verici, aslında geçmişte yaşamış olduğu kaybı kabullenemediğini de sezdirmektedir. Bir diğer sezdirim ise almak istediği varlığın karşı tarafta kalmasını da istememektedir. Cümlenin yüklemenin emir kipinde olması vericinin dileğinde kararlı olduğunu gösterse de alt metinde yatan sezdirim, vericinin çaresizliğinin giderilmesinin tek çaresi onun kendisini tamam hissetmesini sağlamaktır ve duvar yazısında bunun için dualardaki kullanım benzeri bir yakarış duygusu hakimdir.

2.1.4. Standart Sezdirim Cümleleri

Verici sezdirim esnasında ilgili konuyu veren bilgiler kullanarak sezdirimin oluşmasını sağlar. Doğan, standart sezdirimde ilgililik ilkesinin dille kodlama yerine tercih edildiğini açıkça söylenemeyen ifadelerin bu yolla sezdirildiğini ifade eder (2013, s. 134- 135).

Resim 10. 29 Mayıs'ta Taksim'e. Vişnelik Mah.

“29 Mayıs'ta Taksim'e” ifadesi cümle olmamasına rağmen içinde yer ve zaman bildiren bir söz öbeği olması, alıcı için adeta bir buluşma ya da bir eylemin yeri ve mekânı niteliğindedir. “Taksim'e” ifadesinde yer alan $\{A\}$ durum biçimbiriminin temel işlevi adı eyleme bağlayarak gerçekleşecek eylemin yönünü belirtmektir burada bir eylem yer almamakla birlikte öznenin konumunda değişiklik yapacağı aşikardır, yön Taksim'dir. Duvar yazısında yer almayan eylemin varlığı ile ilgili durumu Boz'un (2007, s. 81-82) $\{A\}$ durum biçimbirimi ile ilgili çalışmasında yer alan şu açıklamadan hareketle tespit edebiliriz: “Öznenin konum değiştirdiği, bir noktadan başka bir noktaya yöneldiği eylemler: gir-, git-, kavuş-, ulaş-, var- vb. gibi eylemler özne dışında zorunlu tümleş isteyen iki değerli eylemlerdir.”. Açıklama da göstermektedir ki $\{A\}$ zorunlu tümleş tir ve tümce

29 Mayıs'ta Taksim'e gidelim/git

29 Mayıs'ta Taksim'e girelim/gir

29 Mayıs'ta Taksim'e ulaşalım/ulaş şeklinde zihinde tamamlanabilir. Eksiltili cümle yapısında kurulmuş gibi görülsede $\{A\}$ durum biçimbirimin cümlede yüklendiği görev cümlelerin alt metinde çok sayıda eyleme tamamlanmasına müsaade etmektedir. Taksim Meydanı'nın içinde bulunduğu yasaklı durumu bilen biri *kavuş-* eylemini tercih ederken, erk baskısını ön planda tutan biri engelleri göz önüne alarak *ulaş-* eylemini tercih edebilir.

Ne mekân ne de zaman tesadüfi değildir. Burada verici standart sezdirimle tüm alıcıları o tarihte o mekâna davet etmektedir. Verici 29 Mayıs ile “Gezi Parkı” olaylarını hatırlatma sezdirimi içindedir. Gezi Parkı olayları 2013 yılında Topçu Kışlası'nın inşaatı için 27 Mayıs günü Gezi Parkı'na iş makinelerinin girmesi ile başlayan eylemdir. Sezdirim, mevcut yönetim ve Gezi Parkı protestolarına katılan insanlar arasında yaşanan olayların unutulmaması gerektiği yönündedir. Taksim Meydanı'ndan Galatasaray Meydanı'na kadar olan alan yürüyüşe kapanmış olmasına rağmen insanların kamuya ait bir alanın duvarına yazılan davet niteliğindeki bu duvar yazısı erkin uygulamasının “onlar” için hem hükümsüz olduğunu sezdirmekte hem de bu hükmü çiğnemeye hazır olduklarını da sezdirmektedir. Verici duvar yazısında konuyla ilgili en çarpıcı bilgileri vererek standart sezdirimde bulunmuştur.

Resim 11. Sanatını değişime ada. Vişnelik Mah.

Sanatını değişime ada. Verici sanat ve değişim ilişkisinden hareketle kurduğu cümlede emir kipi kullanarak değişimin sanat için bir zorunluluk olduğunu sezdirmektedir. Bir diğer sezdirim ise “Sanat değişim için bir araçtır.” Ada- eyleminin tercih edilmesi de tesadüfi bir seçim değildir. Çünkü *ada-* eylemi kullanıldığında *feda et-* eylemi de beraberinde gelir; bu eylemde kutsiyet taşıyan değer yargıları, eşya ya da insan için bireylerin her şeyini feda etmesine niyet edilmektedir. Buradaki sezdirim *değişimin* kutsiyet taşıyacak kadar önemli olduğudur. Eylemi gerçekleştirecek olan ikinci tekil şahıs *sen* kişisidir. Hacızade (2017, s.1583-1584) *sen* kişinin konuşma sırasında farklı kişilere, tüm konuşulan kişilere ait olabileceğini bu kullanımın sadece ‘muhatap’ olarak açıklanamayacağını belirtir ve şu açıklamayı yapar: “Bütün şahıs bildirim şekilleri belli durumlarda eylemin somut öznesiyle doğrudan ilişkilerini kaybederek “genel şahıs” anlamı kazanabilir. Ama özellikle tekil ikinci kişi bu anlamı üstlenmiştir ve genellemeler de en çok ikinci kişiyle ifade edilir.”. Bu cümlede yer alan *sen* bir belirsizlik içermekle birlikte öteki konumundaki tüm senleri içine alan genel bir kullanıma da sahiptir.

Resim 12. Türkiye'yi yeniden kuralım. Büyükdere Mah.

“Türkiye'yi yeniden kuralım.” bu duvar yazısı Özgürlük ve Dayanışma Partisinin kendisine ilke edindiği slogandır ve bu slogan bir parti broşürüne ya da altında partinin de adının olduğu olduğu bir reklam panosuna yazılmamış illegal bir eylemle duvara yazılmıştır. Verici duvara bu ifadeyi yazarak önce aynı siyasi yapıya sahip olduğu sezdirimini vermekle beraber alt metinde bunun tek başına değil birlikte gerçekleşecek bir eylem olduğunu da kullandığı eylem çekimiyle göstermektedir. Eylemin kişinin 1. çoğul kişi olması bu sezdirimi desteklemektedir. Bir diğer sezdirim ise mevcut yönetimin uygulamalarından memnun olmadıklarını göstermektir. Standart sezdirim gereği *kur-* eylemi ve ülke adı olan Türkiye verilmiştir. Ülkenin tam adı Türkiye Cumhuriyeti olmasına rağmen Türkiye ifadesinin kullanılması kuruluştan sonraki rejim değişikliğini de sezdirmektedir. *Yeniden* belirteci ise tarihi sürece bir sezdirimdir. Türkiye Cumhuriyeti kuruldu ve köklü bir rejim değişikliği yaşandı bu ifade ile yine rejim değişikliği yaşatacak bir kurulum vadedilmektedir. *Kur-* eylemi ile verici bir şeylerin yıkılması gerektiği sezdirimini de verir.

2.1.5. Güçlü Sezdirim Cümleleri

Vericinin alıcıya çok fazla sorumluluk yüklediği, temelde anlatmak istediği sezdirim ne ise doğrudan alıcıyı ona yönlendirdiği sezdirim türüdür.

Resim 13. Mutluluk diye bir şey yok, kendimden biliyorum. Şirintepe Mah.

Mutluluk diye bir şey yok, kendimden biliyorum duvar yazısında vericinin doğrudan iletmek istediği sezdirim öznenin mutsuz olduğudur. Bunu *metinlerarasılıktan* yararlanarak yapmıştır. Burada kullanılan söz Ethem Özışık'ın senaristliğini yaptığı ve daha sonra aynı isimle kitap haline getirilen "*Poyraz Karayel Bir Mucize Olsun*" adlı eserden alınmıştır. Sözler kitabın/dizinin kahramanlarından Poyraz tarafından söylenmiştir. Poyraz balkona çıkar ve "Ey zavallı insanoğlu! Mutluluk diye bir şey yok, kendimden biliyorum. Öyle bir şey yok." der ve atlar³. Verici kendisini Poyraz ile özdeşleştirdiğini de sezdirmektedir. Verici zıtlık ilişkisinden de faydalanmıştır: ilk cümlede önce olumlu mutluluk kavramını verirken ardından *yok* olma durumunun varlığı ile öncelenmiş ilk sözcük olan mutluluğun varlığı alıcıda silinir. Bu durumu cümle kullanımında tercih edilen geniş zaman ile de geniş bir zaman dilimine yayan verici bunun uzun süredir tecrübe edilen bir durum olduğunu da sezdirir. Alıcıda hiç şüphe bırakmamak adına mutluluk yokluğuna maruz kalan özne için *kendi* zamirini kullanır ve mental eylemlerden *bil-* eylemini de kullanarak bu durumun zamana yayılmış gözlem ve tecrübeler sonucu elde edilmiş bir durum olduğunu sezdirir. Yüzey yapıda kendi mutsuzluğunu sezdirirken derin yapıda insanların mutlu olma beklentileri içine girmelerinin de nafi bir gayret olduğunu da sezdirmektedir.

2.1.6. Özel Konuşma Sezdirimi Cümleleri

Özel konuşma sezdirimi cümleleriyle kastedilmek istenen anlamı alıcı ortak geçmiş, ortak bilgi ve önceki deneyimlerinden yola çıkarak çözümler (Ergüt, 2022, s. 388) Eğer alıcıda ön bilgi yoksa vericinin sezdirimi yeterli olmayacaktır. Eskişehir çarşı bölgesinde yer alan Yenibağlar ve Eskibağlar mahallerinde halkın özellikle bir duvar yazısına göstermiş olduğu tepki bunu göstermektedir. Bu tepkide yazıların çok büyük olması, görüntü kirliliği gibi nedenler etkili olmakla birlikte çalışmamız gereği bizi asıl ilgilendiren duvarlardaki ifadenin halkta uyandırdığı ya da uyandıramadığı çıkarımlardır. Haberlere konu olan ve kaligrafik değer taşıyan duvar yazıları şunlardır:

Resim 14. Maleviç, Çarşı

³ Poyraz Karayel 41. Bölüm - Ayşegül'ü bayıltan evlilik teklifi! - YouTube [Erişim tarihi: 28.07.2023]

Çalışmaya aldığımız üç görselde de Rusça “Maleviç” yazmaktadır. Bu duvar yazısı sezdirimin anlaşılması açısından alıcı tepkisini kısmen de olsa ölçebildiğimiz tek duvar yazısı olması açısından çok önemli. Eskişehir çarşı merkezinde çoğu yerde karşımıza çıkan yer yer graffiti ile yazılan bu yazılardan halk haberlere konu olacak şekilde rahatsız olmuştur.⁴ Yazıda kullanılan Rusça sözcüğün bir grubun mahlası olduğunu düşünen halk bunu vandalizm olarak adlandırır çünkü verici ve rahatsız olan alıcı arasında ortak kodlar kullanılmamaktadır. Maleviç kimdir? sorusu ile başlamamız burada yatan sezdirimlerin neler olabileceği açısından önemlidir. Rus avangard sanatçı *Kazimir Maleviç* 1878-1935 yılları arasında yaşamış, 1915 yılında katıldığı 0.10 Son Fütürist Sergisi’nde sergilediği “Siyah Kare” isimli tablosu ile ilan ettiği süprematizm akımı ile sanat tarihinde bir dönüm noktası oluşturmuştur. Onun öncülüğünde ortaya çıkan Süprematizm; kübizm ve geometrik soyutlama anlayışlarından beslenmiş, temel geometrik şekillerin, yalın bir biçimde bir araya getirilerek sade kompozisyonların oluşturulduğu, idealist imgelerin ve doğadaki unsurların yer almadığı, nesnesizlikten yola çıkan, hiçlik anlayışının hâkim olduğu ve duyguların tinsel olarak ifade edildiği bir anlayıştır. Süprematizm’in her şeyin anlamdan ve değerden yoksun olduğunu savunan felsefesi, aynı zamanda toplumsal düzene başkaldıran ve devlet, din, aile gibi otoritelere karşı çıkmaktadır. Çarlık sistemine karşı olan sanatçı, Birinci Dünya Savaşı esnasında orduya moral sağlamak için sanatını kullanmış, 1917 devrimine giden süreçte Sosyalist görüşü benimseyerek Bolşeviklerin yanında yer almış ve devrimi desteklemiştir. Sanatın bireysel ve toplumsal gelişmeyi derinden etkileyecek güce sahip olduğuna inanmıştır. Siyah Kare tablosunda yer alan kare figürü ile o zaman kadar kutsiyeti olan üçgenin yerini almış ve bu eylemi ile bir tabuyu ortadan kaldırmıştır (Avşar Karabaş, Damar, 2016; Bulut ve Kaya, 2019). Maleviç ismini yazan verici, bu isimden hareketle derin yapıda onun gerçekleştirdiği alışılmış kalıplardan insanı kurtaran köklü değişim gibi bir değişime özlem sezdiriminde bulunmakla birlikte bu ismi yazarak hem haberdar olduğunu hem de özdeş anlayışa sahip olduğunu da sezirmek isteyebilir. Yazının yazıldığı mekanlarda tercih edilen puntoların da büyüklüğü (Resim 15) ve diğer yazıların üzerine yazılmış olması (Resim 14) da eskinin önemini yitirdiğini, değişimin başladığını hem de bu görüşün aslında büyük ve etkili olduğunu da sezdirmektedir.

Resim 15. Maleviç, Çarşı

Resim 16. Maleviç, Çarşı

Sonuç

Günümüzde popüler kültür unsurlarıyla dil kullanım becerisinin birlikte görüldüğü duvar yazıları barındırdığı toplumsal ve dille ilgili içerikler açısından sosyal disiplinlerin inceleme alanına girecek veri çeşitliliğine sahiptir. Kamusal alana illegal yollarla yazılan duvar yazıları kent sosyolojisi bakımından önemli olmakla beraber yazılı iletişimin farklı bir boyutunu da yansıtmaktadır. Bu bakımdan duvar yazılarının

⁴(<https://www.tgrthaber.com.tr/yasam/eskisehirde-vandalizm-nerdeyse-butun-binalarda-ayni-yazi-yaziyor-2831618>) [Erişim tarihi: 28.07.2023.]

incelenmesi ve dilin kullanımındaki çeşitliliklerin görülmesi bir gereklilik haline gelmiştir. Bu çalışmada muhatabını sokak duvarlarındaki duvar yazıları ile uyaran vericinin birer söylem niteliğindeki bu ifadelerde yer alan sezdirimler ve sezdirim işaretleyicileri Eskişehir Merkez örneğinden hareketle betimlenmiştir. Çalışmada sekiz farklı mahalleden aldığımız on altı duvar yazısı yer almaktadır. Bu duvar yazılarında yer alan sezdirimler Grice'nin iş birliği ilkeleri kuramına ve Ergüt'ün sezdirim tasnifine göre incelenmiştir. Çalışmanın hacminin daha kapsamlı bir incelemeye olanak vermemesi genelleme yapmamız açısından bizi engellemekle birlikte elde ettiğimiz kısıtlı veriler dahi duvar yazılarındaki sezdirimlerde yer alan dil eğilimleri açısından bazı ipuçlarını vermiştir. Duvar yazılarında verici duygu, düşünce ve hayallerini yansıtırken dilin her türlü imkânını kullanabilme özgürlüğüne sahiptir fakat alıcı açısından anlık kesişmelerin iletişimi başlatması sebebiyle duvar yazılarında anlatılmak istenenin tam, etkili ama kısa olmasını zorunlu kılmıştır. Bir diğer zorunluluk ise legal olarak söylenilemeyenleri illegal olarak tüm topluma duyurulmak istenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu zorunluluğun doğurduğu sezdirim kullanımı iletiye derin yapıda çok katmanlı bir anlam alanı inşa ederek kısa sürede çok fazla mesajı iletme gücü vermiştir. Sezdirimler dilin cümle kurulumunda örtülü kullanımı sonucu ortaya çıkan iletişim tutumu olsa da sezdirimler sonucu alıcıda meydana gelecek çıkarımların sağlıklı olmasının bağlam ortaklığına ve kültürel ortaklığa da bağlı olduğu görülmüştür. Kısıtlı bir alan olsa da Eskişehir örneklemini üzerinden incelediğimiz sezdirimlerde duvar yazıları özelinde şu kullanımlar tespit edilmiştir:

İncelediğimiz on altı duvar yazısında tespit ettiğimiz sezdirim çeşitleri şunlardır: dört duvar yazısında *uzlaşımaya dayalı sezdirim*, iki duvar yazısında *nitelik sezdirimi*, üç duvar yazısında *tarz sezdirimi*, üç duvar yazısında *standart sezdirim*, bir duvar yazısında *güçlü sezdirim*, üç duvar yazısında da *özel konuşma sezdirimi* cümleleri kullanıldığı görülmüştür. İncelediğimiz sezdirimlerden standart sezdirimler siyasi ortaklığı olan alıcılara ve özel konuşma sezdirimleri de aynı art alan bilgisine sahip olan alıcılara hitap etmektedir. Bu sezdirimlerin alıcıda karşılık bulması için kod ortaklığı önemlidir. Tercih edilen bu sezdirimlerde hangi işaretleyicilerin kullanıldığına dair elde edilen veriler şu şekildedir:

Kurmaca metinlerin aksine duvar yazılarında olay, yer ve zaman takibi yapılamadığı için tercih edilen sezdirimler de bu yönde olmuştur. Her bağlamda aynı sezdirime sahip olan *uzlaşımaya dayalı sezdirim* cümleleri tercih edilmiştir. Bu cümlelerde verici bağlama gerek duymaksızın duvarı okuyan her alıcının o ifadeden zorlanmadan ve genel geçer bir hüküm çıkarmasını istemektedir. Etkisizleştirilemeyen yani başka bir ihtimalin söz konusu olmadığı sezdirimlerdir. Bu etkisizleştirilememe durumu sezdirim cümlelerinde şu yolla gerçekleştirilmiştir:

- Önbileşen (koşul) ve arbileşen (sonuç) den oluşan tek yönlü cümleler tercih edilmiş.
- "her zaman, daima, elbet" gibi kesinlik bildiren belirteçler kullanılmıştır.
- Koşaç cümlelerinin yüklemde, tüm zamanları içine alan bir hüküm niteliği taşıyan, süreklilik görünüşüne sahip olan {-Dır} biçimbirimi tercih edilmiştir.
- Harf seçimlerinde tercih edilen sapmalar da etkisizleştirilemeyen sözcükler üzerinde gerçekleşmiştir.
- Yüklemlerde {-Ar} / {-mAz} geniş zaman biçimbirimlerinin cümleye kattığı süreklilik görünüşünden faydalanılmıştır.

Diğer sezdirim çeşitleri de *konuşma sezdirimi* üst başlığı altında sıralandı. İlk grupta bilinçli olarak yeterli delilden yoksun, eksik ve yanlış ya da tutarlı olmayan bilginin

verilmesi ile oluşturulan ve ironi içeren *nitelik sezdirimi cümleleri yer alır*. Karşıtlık, yer ve alay barındıran kullanımlarla birlikte kesinlik katan *ilk* belirteci ile {-Ar} geniş zaman biçimbiriminin kullanıldığı görülmüştür. Her bilginin açıkça söylenmediği, belirsizliklerin olduğu ve kapalı bir anlatım ile vericinin alıcıyı çözümleme sürecine dahil ettiği bir diğer sezdirim de tarz sezdirimi cümleleridir. Bu cümlelerde tespit ettiğimiz yaygın kullanım vericinin zıt yapıları art arda vererek öncelenmiş gibi görünen ilk ögeyi etkisiz hale getirmesidir. Duvarlada rastladığımız diğer sezdirim ise nitelik sezdiriminin aksine konuyla ilgili bilgilerin verildiği *standart sezdirim cümleleridir*. Burada sezdirime bağlı olarak çıkarımın gerçekleşmesi için verici ve alıcı arasındaki kod ortaklığının olması gerekir. Bu sezdirim çeşidi sıklıkla siyasi söylemlerde tercih edilmiştir. Alıcının en rahat ettiği, bilişsel işletim sürecinin en az olduğu, vericinin etkili anlatımla en kısa sürede alıcıda bulanıklığa yer vermeden sağlıklı çıkarımda bulunulmasını sağlayan sezdirim ise *güçlü sezdirim cümleleridir*. Bu cümlelerde verici popüler kültürü de takip eder, alıcıya en etkili anlatımı sunmak için *metinlerarasılıktan* faydalanır. Bir dizi repliği, bir şairden alıntı en çok tercih edilen kullanımlardır. Sezdirim cümleleri içinde ön bilginin en gerekli olduğu aksi takdirde ciddi çıkarım yanlışlarına neden olan sezdirim çeşidi ise *özel konuşma sezdirimidir*. Eskişehir’de karşımıza çıkan “Maleviç” ifadesi bunun en güzel örneğidir. Çok ciddi bir ön bilgi gerektiren bu sezdirimde Maleviç ifadesi halk tarafından vandalizm olarak karşılanması kullanılan teknikle alakalı olsa da alıcıların konu ile ilgili hiçbir çıkarımda bulunamadığı mevcut haberlerde görülmüştür.

Kaynakça

- Akboğa, V. (2022). Türkçede İki Tür Sezdirim: Edimsel ve Anlatısal Sezdirim, *Prof. Dr. Kerime Üstünova Armağanı*, 793-810, İstanbul: *Efe Akademi Yayınları*
- Avşar Karabaş, P. ve Damar, M. B. (2016). Avangard Sanatçı Kazimir Maleviç ve Süprematizm. *İdil*, 5(20), 101-114.
- Aydın, H. (2016). Yazınsal Metinlerde Dil Bilgisel Zaman İşaretleyicileri Üzerine. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), 1716-1730.
- Dinçer Bahadır, Ş. (2022). Grice’in iş birliği ilkeleri bağlamında Yûsuf u Zelîhâ. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (32), 45-65.
- Balkır, N. ve Kuru, A. Ş. (2016). Sokak Sanatı ve Graffitinin Pedagojik Bir Yöntem Olarak İşlerliği. *İdil*, 5 (26), 1645-1658.
- Bulut, Ü. ve Kaya, E. (2019). Malevich’in Siyah Kare Tablosunun Rus Avangardındaki Yeri. *Uluslararası Disiplinlerarası ve Kültürlerarası Sanat*, 8, 153-170.
- Boz, E. (2007). *Türkiye Türkçesinde +{A} Durum Biçimbirimi*. Ankara: Gazi Kitabevi
- Çürük, S. (2014). Konuşmaya Dayalı Sezdirimler -Harezmi Türkçesi Örneğinde Bir İnceleme. *Türkbilig*, 28, 13-33.
- Demirci, K. (2020). *Toplumsal Dilbilim, Referans Kitabı*. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Doğan, G. (2013). Şiir Dili, Bağıntı ve Zayıf Sezdirimler. *Bilig*, 64 (Kış), 123-150.
- Elnur, A. (2015). *1930-1960 Dönemi Amerikan Sineması Metinlerinde Kadınlık ve Erkeklik Temsilleri*. Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi, Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Ana Bilim Dalı.
- Emecan, N. (2007). Duvar Yazıları Ne Diyor? *Journal Of Turkish Linguistics*, 1(1), 157-167.
- Ergüt, M. (2022). *Adalet Ağaoğlu’nun Ölmeye Yatmak Adlı Eserinde Bildirim, Çıkarım, Sezdirim Cümleleri*. Doktora Tezi. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi.

- Günay, D. (2007). *Metin Bilgisi*. İstanbul: Multilingual Yayınları,
- Gürgün, H. (2016). Metindilbilimsel Yöntem ile Çözümlenen Sait Faik'in Dülger Balığının Ölümü'nde İnsanın Doğaya Tahakkümü ve Ötekileştirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), 1841-1882.
- Hacızade, N. (2017). Türkçede Kişi Adıllarının Deyişselliği. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3(5), 1581-1592.
- İkiz, V. (2021). *Türkçede Sezdirim*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- İmer K. ve vd. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi,
- Karakaş, R. (2018). Duvar Yazılarına Biçembilim ve Göstergebilim Açısından Bir Bakış, *İdil Dergisi*, 7(49), 1117-1127.
- Kamacı Gencer, D. (2020). Anlamsal Bir Fenomen Olarak Kiplil: DedeKorkut Örneği. Nobel Bilimsel Eserler.
- Özgen, M. (2022). *Dilin Matematiği Formal Anlambilime Giriş*. Ankara: Nobel Yayın.
- Öznlü, Ü. (1991). Türk Bilmecesinde Duvar ve Kaldırım Yazıları. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 2, 122-132.
- Sebzecioğlu, T. (2016). *Dilbilim Kavramlarıyla Türkçe Dilbilgisi*. İstanbul: Kesit Yayınları,
- Sözen, E. (2014). *Söylem Belirsizlik, Mücadele, Bilgi, Güç ve Refleksivite*. Ankara: Birleşik Yayınları.
- Sucu, İ. (2012). Althusser'in Gözünden İdeoloji ve İdeolojinin Bir Taşıyıcısı Olarak Yeni Medya. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 7(3), 30-41.
- Tüfekçi Can, D. (2015). Grice'in Niyet-Merkezli Semantik Bakış Açısı Bağlamında Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Hikâyesinin İncelenmesi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 15(2), 95-104.
- Üstünova, K. (2017). Veri Sunu Biçimi ya da Üslup. *International Journal of Languages' Education and Teaching (IJLET)*, 3(5), 392-398.
- Üstünova, K. (2018). Yüzey Yapıdaki Çıkarım Cümlelerinin İletişime Katkısı. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 1-10.
- Yavuz, A. (2018). Sözcük Sezdirimine Dayalı Nefret Sözcükleri Kuramı. *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 11(2), 1-29.
- Yavuz, A. (2022). Mantık ve Konuşma Üzerine. *Posseible: Felsefe Dergisi*, 11(1), 51-70.
- Yazıcı, N. (2013). Deli Dumrul'da Anlatının Düzenlenişi ve Retorik Şemanın Görünümü. *Millî Folklor*, 25(98), 87-99.
- Yılmaz, E. (2020). *Edim Bilimine Giriş: Kavram-Kuram-Uygulama*. Ankara: Pegem Akademi.
- Graffiti Nedir? Nasıl Öğrenilir? Tarihçesi ve Türleri Nelerdir? < Bilgiustam [Erişim tarihi: 26.07.2023]
- Poyraz Karayel 41. Bölüm - Ayşegül'ü bayıltan evlilik teklifi! - YouTube [Erişim tarihi: 28.07.2023]
- (<https://www.tgrthaber.com.tr/yasam/eskisehirde-vandalizm-nerdeyse-butun-binalarda-ayni-yazi-yaziyor-2831618>) [Erişim tarihi: 28.07.2023].